

Nr 499.

Godkänd av första kammaren den 20 november 1943.

Godkänd av andra kammaren den 20 november 1943.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 14 juni 1940 (nr 478) om nöjesskatt.

(Bevillningsutskottets betänkande nr 56.)

Till Konungen.

Under återopande av bevillningsutskottets, av riksdagen godkända betänkande nr 56, varav ett tryckt exemplar härvid fogas, får riksdagen för Eders Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen fattat beslut i överensstämmelse med vad utskottet i omförmälda betänkande hemställt.

Stockholm den 20 november 1943.

Med undersåtlig vördnad.

Nr 500.

Godkänd av första kammaren den 24 november 1943.

Godkänd av andra kammaren den 24 november 1943.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde.

(Statsutskottets utlåtande nr 242.)

Till Konungen.**Driftbudgeten.****Fjärde huvudtiteln.**

1:o **Krigsmaterielverket: Anskaffande av viss utrustning för centrala ammunitionsförråd.** I propositionen nr 344 har Kungl. Maj:t (bilaga 2, punkt 1 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den

8 oktober 1943) föreslagit riksdagen att till Krigsmaterielverket: Anskaffande av viss utrustning för centrala ammunitionsförråd å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisa ett reservationsanslag av 750.000 kronor.

Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag har riksdagen för anskaffande av viss utrustning för centrala ammunitionsförråd anvisat ett anslag å löpande riksstat av 750.000 kronor. Jämväl förslaget om anordnande av vissa förrådslokaler m.m. har bifallits av riksdagen, som icke haft något att erinra mot att kostnaderna härför, 615.000 kronor, bestridas med anlitanande av det belopp å 28.500.000 kronor, som genom olika riksdagsbeslut anvisats till uppförande av centrala ammunitionsförråd.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen till Krigsmaterielverket: Anskaffande av viss utrustning för centrala ammunitionsförråd å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisat ett reservationsanslag av 750.000 kronor.

2:o) **Armén: Utrustning av krigssjukhus.** Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag (punkt 2) har riksdagen till Armén: Utrustning av krigssjukhus å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisat ett reservationsanslag av 1.240.000 kronor.

3:o) **Armén: Inskrivnings- och färdkostnader.** Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag (punkt 3) har riksdagen medgivit, att utgifter för anskaffning och prägling av identitetsbrickor må bestridas från det under riksstatens fjärde huvudtitel uppförda förslagsanslaget Armén: Inskrivnings- och färdkostnader.

4:o) **Armén: Ytterligare anskaffning av ammunition m.m.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 4) att till Armén: Ytterligare anskaffning av ammunition m.m. å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisa ett reservationsanslag av 52.500.000 kronor.

· Då den ammunitionsanskaffning, varom här är fråga, ansetts vara ur krigsförsörjningssynpunkt nödvändig, har riksdagen funnit sig böra anvisa det äskade anslaget.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen till Armén: Ytterligare anskaffning av ammunition m.m. å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisat ett reservationsanslag av 52.500.000 kronor.

5:o) **Armén: Anskaffning av cyklar.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 5) att till Armén: Anskaffning av cyklar å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisa ett reservationsanslag av 2.550.000 kronor.

På av departementschefen anförda skäl har riksdagen funnit sig böra medgiva, att nytillverkning sker av avsett antal cyklar och har icke haft något att erinra mot den för ändamålet äskade medelsanvisningen.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen till Armén: Anskaffning av cyklar å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisat ett reservationsanslag av 2.550.000 kronor.

6:o) **Armén: Uppförande av förrådslokaler för förvaring av blyackumulatorer. Armén: Förrådslokaler vid Stockholms luftvärnsregemente.** På därom av Kungl. Maj:t gjorda framställningar (punkterna 6 och 7) har riksdagen å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisat *dels* till

Armén: Uppförande av förrådslokaler för förvaring av blyackumulatörer ett reservationsanslag av 110.000 kronor, *dels ock* till Armén: Förrådslokaler vid Stockholms luftvärnsregemente ett reservationsanslag av 40.000 kronor.

7:o) **Marinen: Avlöningar till aktiv personal m.fl.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen medgiva (punkt 8) att den i avlöningsstaten för anslaget till Marinen: Avlöningar till aktiv personal m.fl. upptagna anslagsposten Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, må för budgetåret 1943/44 överskridas med högst 150.000 kronor.

Med hänsyn till vad som i ärendet förekommit har riksdagen icke haft något att erinra mot att här ifrågavarande anslagspost må överskridas inom ramen för ett belopp av 150.000 kronor. Förslaget om överförande av 28.000 kronor från marinens avlöningsanslag till fjärde huvudtitelns anslag till extra utgifter har icke föranlett något riksdagens uttalande.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen medgivit, att den i avlöningsstaten för anslaget till Marinen: Avlöningar till aktiv personal m.fl. upptagna anslagsposten: Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, må för budgetåret 1943/44 överskridas med högst 150.000 kronor.

8:o) **Marinen: Anskaffning av avlusningsmateriel.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 9) har riksdagen till Marinen: Anskaffning av avlusningsmateriel å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisat ett reservationsanslag av 194.000 kronor.

9:o) **Marinen: Fartygsbyggnader för flottan.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 10) att bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela beslut om igångsättande av arbetena å i propositionen närmare angiven jagare.

Riksdagen har på i ärendet anförda skäl funnit sig böra bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela beslut rörande igångsättande av ifrågavarande byggnadsföretag med rätt för Kungl. Maj:t att utlägga härför erforderliga beställningar.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen bemyndigat Kungl. Maj:t att meddela beslut om igångsättande av arbetena å en i planen för fartygsbyggnader för flottan under femårsperioden 1942/47 ingående större jagare.

10:o) **Marinen: Merkostnader för ombyggnad av kanonbåten Svensksund.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 11) att till Marinen: Merkostnader för ombyggnad av kanonbåten Svensksund å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisa ett reservationsanslag av 152.700 kronor.

Av ärendet framgår, att de till marinförvaltningen för ombyggnad av kanonbåten Svensksund ställda medlen väsentligt överskridits. Förhållandena vid arbetenas utförande synas icke hava varit fullt tillfredsställande. Riksdagen, som förutsätter att marinförvaltningen kommer att vid nu pågående och blivande arbeten beakta vad i ärendet förekommit, har icke velat motsätta sig den begärda ytterligare medelsanvisningen.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen till Marinen: Merkostnader för ombyggnad av kanonbåten Svensksund å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisat ett reservationsanslag av 152.700 kronor.

11:o) **Marinen: Bärgningsmateriel för ubåtar.** Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag (punkt 12) har riksdagen till Marinen: Bärgningsmateriel för ubåtar å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisat ett reservationsanslag av 108.000 kronor.

12:o) **Marinen: Ytterligare medel till visst luftvärnsändamål.** Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag (punkt 13) har riksdagen till Marinen: Ytterligare medel till visst luftvärnsändamål å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisat ett reservationsanslag av 51.000 kronor.

13:o) **Flygvapnet: Vissa luftskyddsåtgärder m.m. vid andra eskaderstaben och västra flygbasområdesstaben i Göteborg.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 14) att till Flygvapnet: Vissa luftskyddsåtgärder m.m. vid andra eskaderstaben och västra flygbasområdesstaben i Göteborg å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisa ett reservationsanslag av 48.000 kronor.

Då förenämnda av flygförvaltningen vidtagna luftskyddsåtgärder m.m. synas hava varit oundgängligen erforderliga, har riksdagen, vars vederbörande utskott genom besök å platsen tagit närmare del av byggnadsarbetena i fråga, funnit sig böra bevilja den av Kungl. Maj:t för ändamålet äskade medelsanvisningen. Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen till Flygvapnet: Vissa luftskyddsåtgärder m.m. vid andra eskaderstaben och västra flygbasområdesstaben i Göteborg å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisat ett reservationsanslag av 48.000 kronor.

14:o) **Flygvapnet: Bidrag till Kalmar stad för omläggning av Törnebybäcken.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 15) att till Flygvapnet: Bidrag till Kalmar stad för omläggning av Törnebybäcken å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisa ett anslag av 32.000 kronor.

Liksom departementschefen har riksdagen funnit skäligt, att Kalmar stad erhåller någon ersättning för de merkostnader, som uppkommit vid omläggningen av Törnebybäcken. Mot det i sådant avseende föreslagna beloppet, vilket förordats av flygförvaltningen samt av vederbörande vägingenjör, har riksdagen icke funnit något att erinra.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen till Flygvapnet: Bidrag till Kalmar stad för omläggning av Törnebybäcken å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisat ett anslag av 32.000 kronor.

15:o) **Chiffreringsapparater.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 16) har riksdagen till Chiffreringsapparater å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisat ett reservationsanslag av 38.000 kronor.

Kapitalbudgeten.

Försvarsväsendets fastighetsfond.

Arméförvaltningens delfond.

16:o) **Vissa byggnadsarbeten m.m.** I propositionen nr 344 har Kungl. Maj:t (bilaga 12, punkt 1 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 8 oktober 1943) föreslagit riksdagen medgiva, att de un-

der a., b., c., d. och e. i berörda statsrådsprotokoll angivna arbetena må komma till utförande med anlitande av det för budgetåret 1943/44 för armén anvisade investeringsanslaget av 24.000.000 kronor till Vissa byggnadsarbeten m.m.

Ifrågavarande byggnadsarbeten avse

- a. Ny vaktmästarbostad vid försvarsväsendets kemiska anstalt m.m.;
- b. Anläggande av pumpverk och tryckledning vid Skaraborgs pansarregemente;
- c. Centraluppvärmningsanläggning vid Svea trängkår;
- d. Förvärv av viss fastighet; samt
- e. Serviceverkstad vid Stockholms luftvärnsregemente.

Kungl. Maj:t har ansett medelsbehovet för förenämnda byggnadsarbeten böra tillgodoses genom anlitande av det för innevarande budgetår för armén anvisade investeringsanslaget av 24.000.000 kronor till Vissa byggnadsarbeten m.m. Riksdagen har vid prövning av ifrågavarande medelsbehov funnit sig kunna medgiva, att desamma tillgodoses i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag. Riksdagen har vidare medgivit, att förenämnda anslag må tagas i anspråk för dessa nya kapitalinvesteringar.

.Det för reparation av uppkomna skador å gymnastikbyggnaden vid Svea trängkår erforderliga beloppet av 46.000 kronor, mot vilket riksdagen icke funnit något att erinra, har såsom Kungl. Maj:t föreslagit ansetts böra anvisas såsom ett särskilt investeringsanslag å tilläggsstat till löpande riksstat. Riksdagen kommer beträffande detta anslag att göra särskild anmälan under en efterföljande punkt.

Med avseende å nu förevarande punkt får riksdagen anmäla, att riksdagen medgivit, att de i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 8 oktober 1943 angivna arbetena må komma till utförande med anlitande av det för budgetåret 1943/44 för armén anvisade investeringsanslaget av 24.000.000 kronor till Vissa byggnadsarbeten m.m.

17:o) **Ämbetsbyggnad å Ladugårdsgärde.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 2) att till Ämbetsbyggnad å Ladugårdsgärde å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av 700.000 kronor.

Då det med hänsyn till de tilltänkta byggnadsarbetena å Ladugårdsgärde befunnits angeläget, att arbetet med utsprängning av nya skyddsrum snarast igångsattes, har riksdagen funnit sig böra bevilja den föreslagna medelsanvisningen. Anslaget bör av Kungl. Maj:t ställas till förfogande endast i den utsträckning, som vid närmare utredning rörande behovet av skyddsrum och möjligheterna att tillgodose detta behov finnes påkallad. Riksdagen förutsätter, att vid sprängningsarbetenas utförande hänsyn tages till de alltmer stegrade kraven på skyddsrummens bombsäkerhet.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen till Ämbetsbyggnad å Ladugårdsgärde å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisat ett investeringsanslag av 700.000 kronor.

18:o) **Täckning av utgifter för vissa byggnadsarbeten.** Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag (punkt 3) har riksdagen till Täckning av utgifter för vissa byggnadsarbeten å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisat ett investeringsanslag av 5.500 kronor.

19:o) **Ombyggnad av gymnastikbyggnaden vid Svea trängkår.** Under hänvisning till vad riksdagen ovan under punkt 16:o anført får riksdagen anmäla, att riksdagen i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 4) till Ombyggnad av gymnastikbyggnad vid Svea trängkår å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisat ett investeringsanslag av 46.000 kronor.

20:o) **Mark för ammunitionsfabriken i Karlstad.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 5) att till Mark för ammunitionsfabriken i Karlstad å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av 28.500 kronor.

Riksdagen, vars vederbörande utskott avlagt besök på platsen, har vid prövning av ärendet funnit sig kunna godkänna de förordade markförvärven och har icke funnit anledning till erinran mot köpeskillingsbeloppen.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen till Mark för ammunitionsfabriken i Karlstad å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisat ett investeringsanslag av 28.500 kronor.

21:o) **Skjutplats för Hallands regemente m.m.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 6) att till Skjutplats för Hallands regemente m.m. å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av 70.000 kronor.

Riksdagen, som funnit det vara anmärkningsvärt, att det tidigare förslaget om förvärv av området vid Norups tänge till skjutplats för Göteborgs luftvärnsskår varit så ofullständigt utrett vid förslagens framläggande för riksdagen, har likväl funnit sig böra medgiva, att det nu föreslagna området vid Ringenäs förvärfvas för försvarsväsendets räkning att disponeras på sätt Kungl. Maj:t föreslagit.

Mot det för ändamålet äskade beloppet har riksdagen icke funnit anledning till erinran.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen till Skjutplats för Hallands regemente m.m. å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisat ett investeringsanslag av 70.000 kronor.

Marinförvaltningens delfond.

22:o) **Modernisering av Stockholms örlogsvarv.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 7) att dels till Modernisering av Stockholms örlogsvarv å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av 76.000 kronor, dels ock medgiva, att för utförande av de av departementschefen i berörda statsrådsprotokoll angivna arbetena må härutöver disponeras ett belopp av 20.000 kronor av det å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1941/42 till Modernisering av Stockholms örlogsvarv anvisade reservationsanslaget av 80.000 kronor.

Riksdagen har i likhet med Kungl. Maj:t funnit erforderligt, att ytterligare 96.000 kronor ställas till marinförvaltningens förfogande för slutförande av arbetena med omläggningen av det elektriska distributionsnätet vid Stockholms örlogsstation och för anordnande av bombskyddad kraftcentral därstädes. Mot det föreslagna sättet för bestridande av den ifrågavarande medelsanvisningen har riksdagen icke funnit anledning till erinran.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen *dels* till Modernisering av Stockholms örlogsvarv å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisat ett investeringsanslag av 76.000 kronor, *dels ock* medgivit, att för utförande av de av departementschefen i statsrådprotokollet över försvarsärenden för den 8 oktober 1943 angivna arbetena må härutöver disponeras ett belopp av 20.000 kronor av det å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1941/42 till Modernisering av Stockholms örlogsvarv anvisade reservationsanslaget av 80.000 kronor.

23:o) **Nybyggnader för sjökrigsskolan.** Riksdagen, som icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag (punkt 8), får anmäla, att riksdagen medgivit, att befintlig behållning å för nybyggnader för sjökrigsskolan anvisade medel må disponeras i huvudsaklig överensstämmelse med vad av departementschefen i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 8 oktober 1943 angivits.

24:o) **Vissa byggnads- och anläggningsarbeten invid Karlskrona.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 9) att till Vissa byggnads- och anläggningsarbeten invid Karlskrona å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av 250.000 kronor.

I likhet med departementschefen har riksdagen funnit anmärkningsvärt, att marinförvaltningens utredning vid framläggandet av det ursprungliga byggnadsprogrammet varit så bristfällig, att det numera visat sig erforderligt med ytterligare avsevärd medelsanvisning för förrådsanläggningarna. Riksdagen finner angeläget att Kungl. Maj:t underkastar det nu föreliggande förslaget ytterligare granskning, innan medlen ställas till marinförvaltningens förfogande. Därvid synes riksdagen särskilt böra övervägas, huruvida icke i anslutning till vad 1940 års militära byggnadsutredning anfört antalet brunnar kan begränsas i förhållande till marinförvaltningens förslag och den för tillsynsmannen avsedda tjänstebostaden kan erhållas till lägre kostnad än som beräknats av marinförvaltningen.

Riksdagen har dock funnit sig böra anvisa det av Kungl. Maj:t för ändamålet äskade anslaget och får alltså anmäla, att riksdagen till Vissa byggnads- och anläggningsarbeten invid Karlskrona å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisat ett investeringsanslag av 250.000 kronor.

25:o) **Bestridande av på marinen belöpande kostnader för inköp av Berga egendom invid Hårsfjärden.** Beträffande Kungl. Maj:ts framställning om anslag till ifrågavarande ändamål (punkt 10) kommer riksdagen att framdeles anmäla sitt beslut.

Fonden för förslag till statsverket.

26:o) **Rörelsekapital för krigsmaterielverket. Rörelsekapital för försvarets fabriksstyrelse.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 11) att *dels* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisa till Rörelsekapital för krigsmaterielverket ett investeringsanslag av 75.000.000 kronor samt till Rörelsekapital för försvarets fabriksstyrelse ett investeringsanslag av 20.000.000 kronor, *dels ock* bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att för beredande, på sätt av departementschefen i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 8 oktober 1943 förordats, av ytterligare rörelsekapital åt försvarets fabriksstyrelse tillhandahålla sagda styrelse en rörlig kredit av 20.000.000 kronor.

Riksdagen har icke funnit anledning erinra mot det föreslagna sättet att ställa rörelsekapital till förfogande för krigsmaterielverket och försvarets fabriksstyrelse eller mot vad departementschefen i samband därmed anfört.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen

dels å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisat till Rörelsekapital för krigsmaterielverket ett investeringsanslag av 75.000.000 kronor samt till Rörelsekapital för försvarets fabriksstyrelse ett investeringsanslag av 20.000.000 kronor,

dels ock bemyndigat fullmäktige i riksgäldskontoret att för beredande, på sätt av departementschefen i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 8 oktober 1943 förordats, av ytterligare rörelsekapital åt försvarets fabriksstyrelse tillhandahålla sagda styrelse en rörlig kredit av 20.000.000 kronor.

Stockholm den 24 november 1943.

Med undersåtlig vördnad.

Nr 501.

Godkänd av första kammaren den 24 november 1943.

Godkänd av andra kammaren den 24 november 1943.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av utvidgad byggnadsplan för svenska träforskningsinstitutet.

(Statsutskottets utlåtande nr 259.)

Till Konungen.

I propositionen nr 340 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 8 oktober 1943, föreslagit riksdagen godkänna en i berörda statsrådsprotokoll angiven plan till nybyggnad för svenska träforskningsinstitutet.

Enligt vad som av ärendet framgår har en för institutsbyggnaden uppkommen kostnadsökning å 562.000 kronor huvudsakligen föranletts av dyrtiden och av det förhållandet, att vissa kostnader ursprungligen kalkylerats för lågt. Riksdagen delar departementschefens uppfattning, att denna ökning icke bör utgöra hinder för ett fullföljande av det redan beslutade byggnadsföretaget.

Vidkommande härefter frågan om viss utvidgning av det fastställda byggnadsprogrammet, vilken skulle draga en kostnad av 385.000 kronor, hava de ifrågasatta åtgärderna synts medföra vissa fördelar för verksamheten vid institutet. På grund härav och då stiftelsen svensk träforskning förbundet sig att erlägga hyra för dispositionen av de till utbyggnad förordade lokalerna, har